

УДК 334.012.63/.64:355(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-7-4>**Кобеля-Звір М.Я.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики,
Львівський торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5627-9408>

Mariana Kobelia-Zvir

Lviv University of Trade and Economics

ГРАНТИ ПРОГРАМИ НАНСЕНА ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

NANSEN GRANTS TO STRENGTHEN CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS IN UKRAINE

Анотація. У статті досліджено перспективи Програми Нансена для зміцнення громадянського суспільства в Україні. Продемонстровано: надається шанс міжнародним, норвезьким та українським організаціям скористатися грантовими інструментами на проекти задля розвитку зміцнення організаційної спроможності. Наголошено: Програма Нансена планує розподілити бюджет у розмірі 70 млн норвезьких крон на декілька масштабних проектів, які будуть реалізовуватися з 2024 по 2027 роки. У дослідженні окреслено конкретні цілі грантової програми: № 1 – посилення організаційної спроможності українських організацій громадянського суспільства (ОГС); № 2 – посилення спроможності українських ОГС сприяти інклюзивному та сталому відновленню на всіх рівнях управління; № 3 – посилення спроможності українських ОГС брати участь в адвокації, формуванні політики та нагляді за реформами демократичного врядування. Підкреслено: конкретна ціль № 1 є обов'язковою для всіх проектів, а досягнення другої та третьої – на вибір організації-заявника. Акцентовано: на грант можуть претендувати міжнародні, норвезькі та українські організації з підтвердженням досвідом розбудови потенціалу організації громадянського суспільства через мережування, тренінги та малі грантові програми, а місцеві українські організації, такі як: неурядові організації, групи особливих інтересів (жіночі організації), профспілки, релігійні організації або незалежні медіа-організації, можуть бути партнерами в проектах. У статті підкреслено, що мережеві організації та їх консорціуми мають право залучити грантове фінансування на заходи з організаційного розвитку, тренінги, нетворкінг та схеми малих грантів. За результатами дослідження сформовано ряд рекомендацій для організації-заявників, які хочуть скористатися грантом. Підсумовано: наслідком реалізації підтриманих програмою проектів у перспективі трьох років є підстави очікувати значне посилення спроможності українських організацій громадянського суспільства ставити та досягати цілей розвитку, які сприятимуть зусиллям із раннього відновлення та реформам демократичного врядування.

Ключові слова: гранти, грантова програма, Програма Нансена, норвезькі гранти, гранти ЄС, можливості програми, вимоги програми.

Abstract. The article explores the grant opportunities of the Nansen Program for strengthening civil society in Ukraine. It is demonstrated that the program provides opportunities for international, Norwegian and Ukrainian organizations to use grant instruments for projects to develop organizational capacity building. Emphasized: The Nansen Program plans to allocate a budget of NOK 70 million to several large-scale projects that will be implemented from 2024 to 2027. The study outlines the specific goals of the grant program: #1 to strengthen the organizational capacity of Ukrainian civil society organizations (CSOs); #2 to strengthen the capacity of Ukrainian CSOs to promote inclusive and sustainable recovery at all levels of government; #3 to strengthen the capacity of Ukrainian CSOs to engage in advocacy, policy-making, and oversight of democratic governance reforms. It is emphasized that specific objective #1 is mandatory for all projects, while the achievement of the second and third objectives is at the discretion of the applicant organization. It is emphasized that international, Norwegian, and Ukrainian organizations with proven experience in building the capacity of civil society organizations can apply for the grant, organizations through networking, trainings and small grants, while local Ukrainian organizations, such as non-governmental organizations, special interest groups (women's organizations), trade unions religious organizations, or independent media organizations can be partners in projects. The article emphasizes that network organizations and their consortia can attract grant funding for organizational development activities, trainings, networking, and small grants schemes. Based on the results of the study, a number of recommendations have been made for applicant organizations that want to use the grant. To summarize: as a result of the implementation of the projects supported by the Program, in the next three years, we can expect a significant increase in the capacity of Ukrainian civil society organizations to set and achieve development goals that will contribute to early recovery efforts and democratic recovery efforts and democratic governance reforms.

Keywords: grants, grant program, Nansen Program, Norwegian grants, EU grants, program opportunities, program requirements.

Постановка проблеми. Україна знаходиться у стані війни, і хоча головною метою є виживання та відновлення, країна також проводить демократичні реформи для вступу до ЄС. Розвиток громадянського суспільства в Україні за повномасштабного вторгнення є вкрай важливим, оскільки воно сприяє зміцненню національної єдності, підтримує демократичні про-

цеси та забезпечує прозорість і підзвітність влади. Таке суспільство є потужним і відіграє ключову роль у цьому процесі розвитку, допомагаючи мобілізувати ресурси, залучати міжнародну підтримку та підтримувати дух опору серед населення. Ряд міжнародних фондів та програм підкріплюють грантовим фінансуванням процеси розвитку громадянського суспільства,

дозволяючи організаціям неприбуткового сектору набувати організаційної та інституційної спроможності, реалізовувати проекти для своїх цільових груп. Норвезька агенція з розвитку співробітництва (Norad) втілює кілька важливих ініціатив в Україні, спрямованих на підтримку цивільного суспільства та сприяння гуманітарним зусиллям в умовах війни [13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зацікавленість вченими тематикою інструментів фінансування процесів розвитку громадянського суспільства дедалі зростає. Питання щодо залучення і використання коштів на проекти організацій неприбуткового сектору досліджували ряд науковців: Ю. В. Звір, І. Максак, М. Радченко та ін. [4, 9, 10].

Низка міжнародних партнерів України відкривають для організацій громадянського суспільства (ОГС) грантові можливості задля реалізації проектів та ініціатив із утвердження демократії та розвитку такого суспільства, тому такі програми часто перебувають у фокусі вітчизняних авторів, як-от: І. Климчук, Л. Вовчук, Д. Коваленко, В. Гупалюк, Т. Белінська та ін. [1; 2; 4; 5; 7; 8].

Водночас поза увагою вчених залишилися питання щодо грантових можливостей норвезької програми Нансена для організацій громадянського суспільства в їх прагненні розвивати таке суспільство в Україні.

Метою статті є аналіз можливостей Програми Нансена для українських організацій громадянського суспільства; а також дослідження специфіки участі у її конкурсному відборі організацій-заявників, які претендують на грантове фінансування; на цій основі варто розробити рекомендації для тих, хто хоче скористатися грантовими інструментами програми.

Виклад основного матеріалу. Громадянське суспільство в Україні відіграє унікальну роль, а його сильна позиція була вирішальною під час Революції Гідності в 2014 році. Воно має ключове значення у підтримці та захисті населення і в найближчі роки продовжуватиме бути важливим у відновленні та розвитку країни. Оскільки його рушійною силою є представники неприбуткового сектору, то для фінансування їх діяльності ключову роль відіграють грантові інструменти міжнародних програм та фондів [13].

Один із найвідчутніших механізмів допомоги українським організаціям громадянського суспільства – ініціативи підтримки Норвегії. Зокрема, у 2024-2027 рр. доступними для України є інструменти фінансування грантової складової Програми Нансена [3].

Станом на травень 2024 року для заявників є актуальним грантовий конкурс із бюджетом 70 млн норвезьких крон. Перевага цієї програми – у тому, що на грант можуть претендувати міжнародні, норвезькі та українські організації з підтвердженням досвідом розбудови потенціалу організацій громадянського суспільства через мережування, тренінги та малі грантові програми, а місцеві українські організації, наприклад неурядові організації, групи особливих інтересів (жіночі організації), профспілки, релігійні організації або незалежні медіа-організації, можуть бути партнерами в проектах [6].

Варто зазначити, що під терміном «організації громадянського суспільства (ОГС)» у цьому конкурсі розуміються українські неурядові організації, мережі, організації на базі громад, незалежні медіа-організації,

релігійні організації, профспілки, жіночі організації, організації людей із інвалідністю, політичні партії, спортивні та культурні організації та інші неприбуткові організації [3].

Як зазначено в конкурсній документації, конкретними цілями грантової програми є:

1. Посилення організаційної спроможності українських організацій громадянського суспільства (ОГС).

2. Посилення спроможності українських ОГС сприяти інклюзивному та сталому відновленню на всіх рівнях управління.

3. Посилення спроможності українських ОГС брати участь в адвокації, формуванні політики та нагляді за реформами демократичного врядування [3; 13].

Варто наголосити, що конкретна ціль № 1 є обов'язковою для всіх проектів, а досягнення другої та третьої – на вибір організації-заявника [6].

До кожної цілі розробники грантової програми передбачили перелік очікуваних результатів. До цілі № 1 обов'язковим є посилення спроможності ОГС:

- в управлінні проектами, лідерстві та управлінні людськими ресурсами (включаючи системи психосоціального благополуччя);

- у фінансовому менеджменті, фандрейзингу та диверсифікації джерел фінансування для розбудови довгострокової фінансової стійкості/сталості;

- у сфері досліджень, комунікації, навчання та звітування.

Обов'язковим очікуваним результатом профінансованих проектів за ціллю № 1 також є створення та посилення нових та існуючих коаліцій та мереж ОГС для співпраці між регіонами, секторами та сферами досягнення результатів (включаючи обмін знаннями, взаємне навчання; прийняття, використання та документування знань та найкращих практик у громадянському суспільстві) [11].

Зважаючи на той факт, що організація-заявник може обрати додатково одну з двох або ж обидві цілі № 2 та № 3, то розробники програми пропонують запланувати один або декілька результатів проектів, серед яких – посилення спроможності організації щодо:

- застосування гендерно-орієнтованих інструментів планування, бюджетування та моніторингу у діяльності з відновлення, а також залучення жінок до процесу прийняття рішень;

- надання недискримінаційних соціальних послуг, що відповідають потребам громадян (у тому числі у сфері психічного здоров'я);

- використання інструментів прозорості для моніторингу та адвокації державних витрат на відновлення, включаючи підтримку місцевих та регіональних незалежних ЗМІ та журналістських розслідувань;

- здійснення внеску в інклюзивний ринок праці, включаючи розвиток відповідних компетенцій робочої сили, соціальний діалог та моніторинг під керівництвом працівників;

- підтримки примирення, соціальної згуртованості та соціальної справедливості у громадах;

- посилення громадської участі у захисті довкілля/клімату;

- проведення дослідження та аналізу з метою інформування громадськості та формування політики;

- здійснення внеску у довгострокові та систематичні антикорупційні зусилля;

- посилення життєздатності та незалежності місцевих та регіональних медіа-організацій, включаючи захист жінок у ЗМІ та журналістів-розслідувачів;

- надання громадянської освіти та навчання [11; 13].

Варто зазначити, що грантове фінансування у розмірі 70 млн норвезьких крон програма планує розподілити між кількома проектами, які будуть реалізовуватися в період із 2024 по 2027 роки [13].

Проаналізувавши інформацію в програмних документах та Посібнику для подачі заявок на конкурс проектів [12] ми сформуваємо ряд рекомендацій для організацій-заявників, які хочуть скористатися грантом. Отже, при підготовці документації на грантовий конкурс варто:

1. Задokumentувати попередні результати розбудови спроможності місцевих ОГС та програм малих грантів.

2. Вказати всіх членів консорціуму, в тому числі повну назву, включаючи повну назву та будь-яку реєстраційну інформацію, необхідну для ідентифікації організації. Надати короткий опис того, як буде функціонувати консорціум, також розподіл завдань та обов'язки.

3. Зазначити, як запропонований проект співвідноситься щонайменше з конкретною ціллю 1, а також із конкретною ціллю 2 та/або 3.

4. Сформулювати одну або декілька конкретних цілей, які будуть результатами у своїй структурі результатів.

5. Врахувати в структурі результатів індикатори, обов'язкові для конкретної цілі № 1: кількість та тип ОГС, що були охоплені програмою, кількість охоплених ОГС, які зміцнили свою спроможність та здатність виконувати свою роль у громадянському суспільстві.

6. Якщо організація планує реалізовувати схему малих грантів, то варто врахувати такий індикатор: кількість та тип бенефіціарів малих грантів (тобто особи з інвалідністю, жінки, ветерани та їхні сім'ї, ЛГБТК+ спільнота, діти та молодь, люди похилого віку, внутрішньо переміщені особи, інші меншини)

7. Завантажити консорціумну угоду, реєстраційну документацію заявника, стратегічний план та аудитор-

ську звітність за 2022 та 2023 роки від організації, що подає заявку.

8. «Структуру результатів», «теорію змін», «матрицю ризиків» та «бюджет» представити в одному окремому додатку у форматі PDF.

9. Передбачити витрати місцевих партнерів у бюджеті як прямі витрати; врахувати той факт, що програма фінансуватиме не більше 7% непрямих витрат вартості проекту.

10. Вказати заплановані дати початку та завершення реалізації проекту. Заявники можуть подавати заявки на період дії угоди з 2024 по 2027 рік.

За умови дотримання організаціями-заявниками усіх критеріїв прийнятності грантової програми, формальних вимог до аплікаційної заявки [13], специфічних вимог, зазначених у «Посібнику для подачі заявок на конкурс проектів» [12], та розробки проектної пропозиції за рекомендаціями, запропоновані проекти мають шанси бути підтриманими та профінансованими Програмою Нансена.

Висновки. Аналіз перспектив Програми Нансена продемонстрував, що вона надає можливості міжнародним, норвезьким та українським організаціям скористатися грантовими інструментами на проекти задля розвитку громадянського суспільства в Україні. Програма з бюджетом 70 млн норвезьких крон орієнтована на всі типи українських організацій. Період підтримки триватиме з 2024 по 2027 рік. Мережеві організації та їх консорціуми можуть залучити грантове фінансування на заходи з організаційного розвитку, тренінги, нетворкінг та схеми малих грантів. Наслідком реалізації підтриманих програмою проектів у перспективі трьох років є підстави очікувати значне посилення спроможності українських організацій громадянського суспільства ставити та досягати цілей розвитку, які сприятимуть зусиллям із раннього відновлення та реформам демократичного врядування.

Подальші наші розвідки будуть стосуватися оцінки результативності й ефективності профінансованих Програмою Нансена окремих проектів мережевих організацій.

Бібліографічний список:

1. Гупалюк В. Роль міжнародних неурядових організацій у вирішенні гуманітарних проблем : дипломна робота на здобуття вищої освіти магістра: спец. 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини». Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 85 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30847> (дата звернення: 27.04.2024).

2. Віднянський С.В. Україна в міжнародних відносинах : енциклопедичний словник-довідник / Вип. 6.; біографічна частина / відп. ред. М.М. Варварцев. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2016. 370 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/38685> (дата звернення: 02.04.2024).

3. Гранти на підтримку громадянського суспільства (NORAD) в Україні. *Центр розвитку «ЧАС ЗМІН»*. URL: <https://chazmin.com.ua/granty-na-pidtrymku-gromadyanskogo-suspilstva-v-ukrayini/> (дата звернення: 22.04.2024).

4. Максак І., Радченко М. Європейські гранти у контексті неформальної освіти. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2023. Том 177 № 21. С. 21–26. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/83> (дата звернення: 5.04.2024).

5. Климчук І. Особливості функціонування громадської дипломатії Королівства Норвегії. *Молодий вчений*. 2021. № 7 (95). С. 49–55. URL: <https://molodyvchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1056> (дата звернення: 7.04.2024).

6. Call for Proposals: Supporting Civil Society in Ukraine. *Norad – Norwegian Agency for Development Cooperation*. URL: <https://www.norad.no/en/front/funding/call-for-proposals-supporting-civil-society-in-ukraine/> (дата звернення: 17.04.2024).

7. Вовчук Л., Белінська Т. Практична реалізація публічної дипломатії Королівства Норвегії в країнах Африки, Близького Сходу, Азії, Центральної та Латинської Америки. *Старожитності Лукомор'я*. 2020. № 2. С. 108–117. URL: <http://www.lukomor.mosk.mksat.net/index.php/lukomor/article/view/27> (дата звернення: 08.04.2024).

8. Вовчук Л., Коваленко Д. Особливості реалізації публічної дипломатії державами середньої сили. *Acta de Historia & Politica : Saeculum XXI*. 2023. Vol. VI. P. 108–117. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1160> (дата звернення: 19.04.2024).

9. Кобеля-Звір М.Я., Звір Ю.В. Гранти Міжнародного вишеградського фонду на підтримку регіонального співробітництва. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 19. С. 274–281. URL: <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/500> (дата звернення: 09.04.2024).

10. Кобеля-Звір М.Я. Гранти програми МАТРА для громадських та освітніх організацій в умовах війни. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. Полтава : ПНТУ, 2024. Т. (1 (92)). С. 115–119. URL: <https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/3317> (дата звернення: 10.04.2024).

11. Supporting Civil Society in Ukraine: Frequently Asked Questions. *Norad – Norwegian Agency for Development Cooperation*. URL: <https://www.norad.no/en/front/funding/call-for-proposals-supporting-civil-society-in-ukraine/supporting-civil-society-in-ukraine-frequently-asked-questions/> (дата звернення: 19.04.2024).

12. Application Guidance for Call for Proposals: Supporting Civil Society in Ukraine. 6 p. URL: <https://www.norad.no/globalassets/filer-2024/sivsa/veiledning---soknadsskjema.pdf> (дата звернення: 25.04.2024).

13. The Nansen Support Programme for Ukraine. *Norad – Norwegian Agency for Development Cooperation*. URL: <https://www.norad.no/en/front/thematic-areas/the-nansen-support-programme-for-ukraine/this-is-the-nansen-support-programme-for-ukraine/> (дата звернення: 04.04.2024).

References:

1. Hupaliuk V. (2023) Rol' mizhnarodnykh neuriadovykh orhanizatsiy u vyryshenni humanitarnykh problem [The role of international non-governmental organizations in solving humanitarian problems]: diplomna robota na zdobuttia vyschoi osvity mahistra: spets. 291 «Mizhnarodni vidnosyny, suspil'ni komunikatsii ta rehional'ni studii» osvithoi prohramy «Mizhnarodni vidnosyny». Kharkiv: KhNEU im. S. Kuznetsia, 85 p. Available at: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30847> (accessed April 27, 2024).

2. Vidnians'kyj S. V. (2016) Ukraina v mizhnarodnykh vidnosynakh [Ukraine in international relations]: entsyklopedychnyj slovnyk-dovidnyk. Vyp. 6.; biohrafichna chastyna : N-Ya / vidp. red. M. M. Varvartsev. Kyiv: In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 370 p., Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/38685> (accessed April 2, 2024).

3. Hranty na pidtrymku hromadians'koho suspil'stva (NORAD) v Ukraini [Grants to support civil society (NORAD) in Ukraine] *Tsentr rozvytku «ChAS ZMIN»*. Available at: <https://chaszmin.com.ua/granty-na-pidtrymku-gromadyanskogo-suspilstva-v-ukrayini/> (accessed April 22, 2024).

4. Maksak I., Radchenko M. (2023) Yevropejs'ki hranty u konteksti neformal'noi osvity [European grants in the context of non-formal education]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Chernihiv's'kyj kolehium» imeni T. H. Shevchenka*, vol 177, no. 21, pp. 21–26, Available at: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/83> (accessed April 5, 2024).

5. Klymchuk I. (2021) Osoblyvosti funktsionuvannia hromads'koi dyplomatii Korolivstva Norvehii [Peculiarities of the functioning of public diplomacy of the Kingdom of Norway]. *Molodyj vchenyj*, no. 7 (95), pp. 49–55, Available at: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1056> (accessed April 7, 2024).

6. Call for Proposals: Supporting Civil Society in Ukraine. *Norad – Norwegian Agency for Development Cooperation*. Available at: <https://www.norad.no/en/front/funding/call-for-proposals-supporting-civil-society-in-ukraine/> (accessed April 17, 2024).

7. Vovchuk L., Belins'ka T. (2020) Praktychna realizatsiia publichnoi dyplomatii Korolivstva Norvehii v krainakh Afryky, Blyz'koho Skhodu, Azii, Tsentral'noi ta Latyns'koi Ameryky [Practical implementation of the public diplomacy of the Kingdom of Norway in the countries of Africa, the Middle East, Asia, Central and Latin America]. *Starozhytnosti Lukomor'ia*, no. 2, pp. 108–117, Available at: <http://www.lukomor.mosk.mksat.net/index.php/lukomor/article/view/27> (accessed April 8, 2024).

8. Vovchuk L., Kovalenko D. (2023) Osoblyvosti realizatsii publichnoi dyplomatii derzhavamy serednoi syly [Peculiarities of implementation of public diplomacy by middle power states]. *Acta de Historia & Politica : Saeculum XXI*, vol. VI, pp. 108–117, Available at: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1160> (accessed April 19, 2024).

9. Kobelia-Zvir M. Ya., Zvir Yu. V. (2024) Hranty Mizhnarodnoho vyshehrads'koho fondu na pidtrymku rehional'noho spivrobitnytstva [Grants of the International Visegrad Fund to support regional cooperation]. *Tavrijs'kyj naukovyj visnyk. Seriya: Ekonomika*, no. 19, pp. 274–281, Available at: <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/500> (accessed April 9, 2024).

10. Kobelia-Zvir M. Ya. (2024) Hranty prohramy MATRA dlia hromads'kykh ta osvithnykh orhanizatsiy v umovakh vijny [Grants of the MATRA program for public and educational organizations in wartime conditions]. *Naukovyj zhurnal «Ekonomika i rehion»*. Poltava : PNTU. Vol. (1 (92)), pp. 115–119, Available at: <https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/3317> (accessed April 10, 2024).

11. Supporting Civil Society in Ukraine: Frequently Asked Questions. *Norad – Norwegian Agency for Development Cooperation*. Available at: <https://www.norad.no/en/front/funding/call-for-proposals-supporting-civil-society-in-ukraine/supporting-civil-society-in-ukraine-frequently-asked-questions/> (accessed April 19, 2024).

12. Application Guidance for Call for Proposals: Supporting Civil Society in Ukraine. 6 p. Available at: <https://www.norad.no/globalassets/filer-2024/sivsa/veiledning---soknadsskjema.pdf> (accessed April 25, 2024).

13. The Nansen Support Programme for Ukraine. *Norad – Norwegian Agency for Development Cooperation*. Available at: <https://www.norad.no/en/front/thematic-areas/the-nansen-support-programme-for-ukraine/this-is-the-nansen-support-programme-for-ukraine/> (accessed April 4, 2024).

Стаття надійшла до редакції 24.05.2024